

Balans van stikstof in de landbouw, 2003

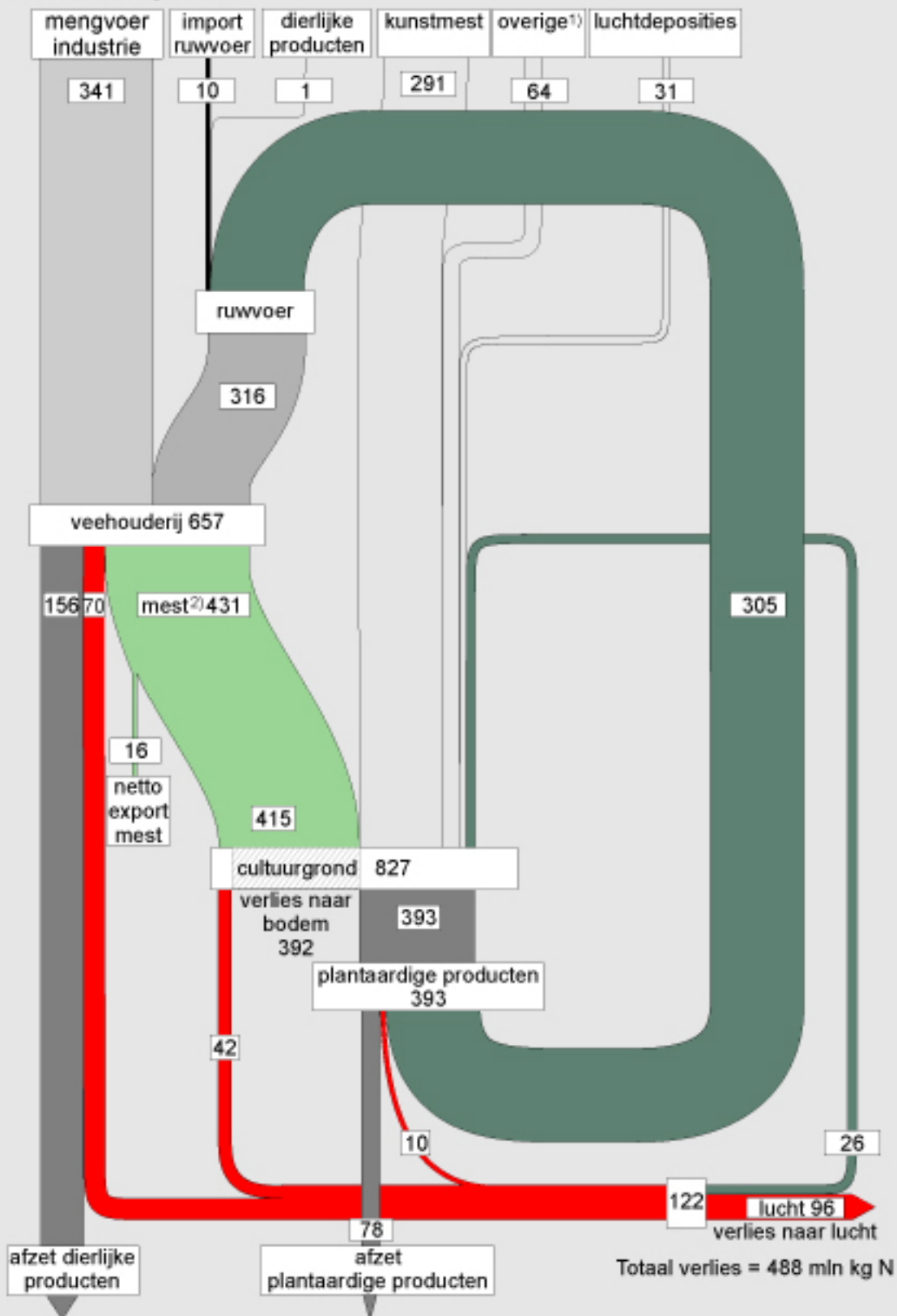
Indicator | 25 november 2005

U bekijkt op dit moment een archiefversie van deze indicator. De actuele indicatorversie met recentere gegevens kunt u via deze [link](#) [1] bekijken.

Grote hoeveelheden stikstof komen vooral via het mengvoer voor het vee en kunstmest de landbouw binnen. De afvoer geschiedt via dierlijke en plantaardige producten. Jaarlijks is er een overschot dat de bodem en lucht belast.

Stikstof, 2003

Eenheid: mln kg stikstof

¹⁾ Inclusief voorraad mutaties.

²⁾ Excretie minus vervluchtiging van stikstofverbindingen naar de lucht (o.a. ammoniak).

- [Download figuur](#) [2]

Dit stroomschema laat een vereenvoudigde weergave zien van de stikstofstromen die in de landbouw optreden. Het beschrijft de aanvoerposten, afvoerposten en retourstromen voor stikstof in de landbouw. Op basis van het schema kan de hoeveelheid stikstof die via de landbouw in het milieu terecht komt worden berekend (stikstofoverschot).

Aanvoerposten

De aanvoerposten staan bovenin het stroomschema. Stikstof komt vooral via mengvoer en kunstmest de landbouw binnen. Daarnaast zijn er enkele kleinere aanvoerposten: import ruwvoer, dierlijke producten, luchtdeposities en een post "overige". In 2003 is via alle aanvoerposten tezamen 738 miljoen kg stikstof in de landbouw terecht gekomen.

Afvoerposten

Onderin het stroomschema staan de twee belangrijkste afvoerposten: stikstof verlaat de landbouw vooral via de afzet van dierlijke en plantaardige producten. Daarnaast is er nog een derde, veel kleinere afvoerpost: "netto export van mest". In 2003 is via deze drie posten tezamen 250 miljoen kg stikstof uit de landbouw verdwenen.

Via twee retourstromen buiten de landbouw komt een deel van de plantaardige en dierlijke producten weer terug in de landbouw (deze stromen zijn niet in het schema ingetekend). Een deel van de landbouwproducten (zoals granen) wordt direct aan de mengvoederindustrie geleverd. Een ander deel bereikt de mengvoederindustrie en veehouderij via de voedingsmiddelenindustrie (afval dat vrijkomt bij de verwerking van dierlijke en plantaardige producten). Van beide stromen wordt een groot deel weer als krachtvoer in de landbouw gebruikt (de rest wordt geëxporteerd of als diervoer buiten de landbouw afgezet).

Retourstromen binnen de landbouw

Binnen de landbouw worden twee retourstromen onderscheiden. Via gewassen als snijmaïs en gras wordt aan landbouwgrond onttrokken stikstof rechtstreeks teruggeleverd aan de veehouderij (305 miljoen kg stikstof). Een tweede stroom betreft de depositie van vervluchtigde ammoniak (NH_3) naar de landbouwgrond (26 miljoen kg stikstof). Deze NH_3 ontstaat bij de excretie en bewaring van mest, de verspreiding van mest en kunstmest op landbouwgrond, en de conservering van gewassen (vooral snijmaïs en kuilgras).

- [indicator=nl0189]

Stikstofoverschot

Het stikstofoverschot in 2003 bedraagt 488 miljoen kg (aanvoer-afvoer). Het belangrijkste deel hiervan hoopt zich op in de bodem (392 miljoen kg stikstof). De rest vervluchtigt, voornamelijk als ammoniak (96 miljoen kg stikstof).

- [indicator=nl0099]

Referenties

- CBS (2005). [Mineralen in de landbouw 1990 - 2003*](#) [3]. CBS, Voorburg/Heerlen.

Relevante informatie

- Meer informatie over de balans van stikstof in de landbouw zijn te vinden op [StatLine](#) [4] (CBS).

Referentie van deze webpagina

CBS, PBL, RIVM, WUR (2005). [Balans van stikstof in de landbouw, 2003](#) [5] (indicator 0094, versie 06 , 25 november 2005). www.clo.nl. Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Den Haag; PBL Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag; RIVM Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Bilthoven; en Wageningen University and Research, Wageningen.

Bron-URL:<https://www.clo.nl/indicatoren/nl009406>

Links

[1] <https://www.clo.nl/indicatoren/nl0094> [2]

https://www.clo.nl/sites/default/files/infographics/0094_001s_clo_06_nl.jpg [3] <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/milieu-natuur-ruimte/milieuverontreiniging/publicaties/artikelen/mineralen-in-de-landbouw-1990-2003.htm> [4] <http://statline.cbs.nl/> [5] <https://www.clo.nl/indicatoren/nl009406>